

SOMMERLY

BARNEHAGE

PLAN FOR FORBYGGENDE ARBEID MOT MOBBING OG KRENKELSER I BARNEHAGEN

Når små barn prøver seg ut i en sosial verden, er de er umodne og uerfarne i forhold til hvordan de skal ta kontakt og tilpasse seg omgivelsene sine. Det er den delen av livet hvor barnet skal «finne ut av det» med andre. Noen utvikler hensiktsmessige og gode strategier, mens andre får problemer i kommunikasjon og samspill.

En del barn i barnehagealder viser vedvarende tendens til å utestenge andre barn, eller opplever selv å ikke være en betydningsfull del av fellesskapet.

Hva nå?

Innledning

Alle barn har rett til å trives i barnehagen, og oppleve et trygt miljø for lek og læring. Barns trivsel er voksnes ansvar. Barnehagen skal i samarbeid med foresatte aktivt jobbe for en barnehage fri for mobbing. Personalet i barnehagen er rollemodeller og skal legge til rette for inkludering og vennskap.

Formål med planen:

Barnehagen skal ivareta det enkelte barns rett til et fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Denne planen skal være et arbeidsredskap for alle involverte voksne i barnehagen, slik at ansatte og foreldre vet hvordan de skal forebygge, fange opp og handle dersom de observerer eller opplever krenkelse eller mobbing av barn. Sommerly barnehagen har NULLTOLERANSE mot mobbing. Barnehagen innfører **aktivitetsplikt** der ett eller flere barn ikke opplever det som trygt og godt i barnehagen. Aktivitetsplikten er tydelig på hva barnehagen skal gjøre der ett eller flere barn ikke opplever det som trygt og godt i barnehagen. Gjennom vår aktivitetsplikt kommer det tydelig frem barnehagens ansvar for å følge med på hvordan barn har det i barnehagen, og vårt ansvar for å sette inn tiltak og følge opp enkeltbarn og barnegrupper som trenger det. Foreldresamarbeid er sentralt i dette arbeidet. Barnehagens og foreldrene sine samarbeidsoppgaver kommer frem av våre tiltaks – og oppfølgingsplaner (bakerst i hefte).

Barnehageloven sier at «Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.» (Barnehageloven §1 Formål) Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) påpeker at i barnehagen skal barna få oppleve seg selv som verdifulle, få venner og bidra til et sosialt fellesskap. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til trivsel, livslede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det blant annet at

- barnehagen har en samfunnsoppgave i tidlig forebygging av mobbing og krenkelser
- barnehagen skal fremme positive handlinger som motvirker mobbing
- personalet i barnehagen skal arbeide for et inkluderende miljø som motvirker mobbing
- sosial kompetanse er vesentlig for å motvirke utvikling av mobbing

I denne planen beskriver vi barnehagens faglige syn på mobbing. Planen beskriver hvordan barnehagen skal jobbe for å **forebygge** mobbeatferd og jobbe systematisk og strukturert for å tilrettelegge for et inkluderende og trygt miljø for alle de menneskene som oppholder seg i Sommerly barnehage. Videre i planen kommer det frem hva ansatte skal se etter for å **fange opp mobbing** blant barn og voksne, samt hvilke **tiltak** som må gjøres dersom det forekommer mobbing og eller krenkelser. En viktig del av det forebyggende arbeidet mot mobbing og krenkelser er at det er lagt til rette for et godt foreldresamarbeid, og en barnehage har en god struktur for faglig deling, faglig oppdatering, samt at det etableres verktøy for personalgruppen som støtter barnehagen som **en lærende organisasjon**. **Foreldrenes ansvar** løftes frem da barnet inngår i sosiale systemer i og utenfor barnehagen, og foreldrene er barnets viktigste støttespiller uansett hvor mobbing foregår.

Hva vet vi om mobbing i barnehagen?

Den generelle debatten om mobbing i dag handler blant annet om innholdet i mobbebegrepet. For det finnes ikke en klar og felles oppfatning av hva mobbing er (i barnehagesammenheng). Tvert imot blir begrepet definert svært ulikt. Men noen enkeltdele i definisjonene er det stor enighet om, andre deler gjør begrepet mindre aktuelt eller uaktuelt i barnehagesammenheng.

Dette er det stor enighet om:

- at mobbing innbefatter negative fysiske og/eller psykiske handlinger.
- det er bred enighet om at det som regel er en som blir utsatt for negative handlinger av flere. Det er vanlig å tenke at det er ubalanse i maktforholdet mellom partene, slik at det er vanskelig å forsvare seg.
- noen legger til at de negative handlingene må ha en viss frekvens eller hyppighet, og at de må foregå over tid. En svært vanlig oppfatning er at mobbing dreier seg om systematisk plaging, erting og/eller utestenging. Med dette som forståelsesramme omfatter ikke mobbing negative enkeltepisoder, **men her er forskere uenig.**
- andre tilleggsfaktorer er at de negative handlingene er *planlagte og/eller ondsinnede*. Spesielt dette siste mener enkelte forskere *ikke kan være tilfellet når det er snakk om små barn, og de hevder på denne bakgrunnen at mobbebegrepet helt klart ikke er relevant i en barnehagekontekst.*

Definisjoner

Krenkende atferd: Krenkende atferd er en fellesbetegnelse på alle former for atferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk. Krenkende atferd kan skje som enkelthandling eller gjentatt. Krenkende atferd er handling som utføres uten respekt for andres integritet.

Mobbing: I forskningsprosjektet *Hele barnet, hele løpet, mobbing i barnehagen* (Lund, I. (red), Helgeland, A., Kovac, V.B, Nome, D., Cameron, D.L., 2015) ble det utarbeidet en definisjon rettet mot barnehagekonteksten med vekt på små barns behov for avhengighet av tilhørighet i fellesskapet

«*Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.*» Ingrid Lund

Den nye definisjonen vektlegger altså barnets opplevelse av krenkelse knyttet til ekskludering fra fellesskapet, og de voksnes rolle i forhold til å tilrettelegge for inkludering av alle barn.

Direkte mobbing og indirekte mobbing:

Vi skiller gjerne mellom **direkte mobbing** og **indirekte mobbing**:

Når barn dytter hverandre, roper stygge ord eller blir ledd av, kan *det høres og sees* dersom voksne er til stede. Denne formen for mobbing er mer synlig enn indirekte mobbing. Den indirekte mobbingen skjer mer *lavmælt*. Det er alt fra en liten kommentar: «du får ikke være med», til å løpe bort når barnet kommer. Og da snakker vi ikke om den ene gangen.

Direkte mobbing - når angrepet er åpent, som for eksempel slag, spark eller verbalt med skjellsord, krenkende og hånlige kommentarer eller trusler. Det er lettere å legge merke til den direkte mobbingen i barnehagen. Barna som blir utsatt for disse handlingene er totalt avhengig av voksnes våkne blikk og handlekraft, tilstedeværende voksne.

Indirekte mobbing - sosial mobbing gjennom for eksempel utestenging, ryktespredning, bli frosset ut, stå utenfor venneflokken, bli baksnakket eller ekskludering av lek. Vi snakker om de barna som gjentatte ganger opplever negative hendelser som avvising og utestengelse fra lek. «Ekskludering fra lek hvor barnet gjentatte ganger bevisst blir holdt utenfor, er den mest vanlige formen for mobbing i barnehagen». (Roland; *mobbing i barnehagen*)

Hva gir barna selv uttrykk for om mobbing i sin barnehagehverdag?

I undersøkelsen *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen* (Bratterud, Sandseter, Seland, 2012) svarte drøyt ti prosent av de eldste barnehagebarna at de ble plaget ofte, og i tillegg svarte mellom 40 og 50 prosent at de ble plaget noen ganger. I en undersøkelse der barn på fire og fem år ble spurt om hvordan de har det i barnehagen (Thomas Nordahl, *Barnehagen som lærings og danningsarena*, Anne-Karin Sunnevåg red. Høgskolen i Hedmark 2012), ga de fleste uttrykk for at de trives godt, jentene noe bedre enn guttene. I det ligger det blant annet at de har venner, blir sett av de voksne og i liten grad

blir utsatt for erting eller plaging. Men det var stor variasjon i svarene. Hele 54 % av barna sa at de har opplevd å bli ertet eller plaget av andre slik at de ble lei seg.

Signaler på at et barn blir utsatt for mobbing og eller krenkelser

Det er en alvorlig påkjenning å bli mobbet. Undersøkelser viser at de som blir eller har blitt mobbet gjennomgående har dårligere helse enn andre. Plagene er både fysiske og psykiske og kan oppstå selv lenge etter at mobbingen har opphørt.

Hvordan vet voksne om et barn ikke opplever å være en betydningsfull del av et fellesskap: her kommer noen signaler som kan være en indikasjon på at ditt barn blir utsatt for mobbing og eller krenkelse:

Signaler/tegn på at ditt barn kan være en som mobber eller blir mobbet:

- søvn- eller konsentrasjonsproblemer
- depresjoner,
- irritabilitet
- angst,
- stiv nakke,
- vonde skuldre,
- mageproblemer,
- hjerteklapp og hodeverk (Arbeidstilsynet)

Ingrid Lund forsker på mobbing skriver i sin forskning at «Det er svært alvorlig når barn holdes utenfor. Leken er hele grunnlaget for den sosiale og emosjonelle utviklingen til barnet» (ibid)

Hun har også forsket på drop-out i videregående skole hvor hun har intervjuet ungdommer om hvordan de selv har opplevd egen skolegang.

En av hovedårsakene for frafallet ungdommene selv oppga, var mobbing. For en del elever startet mobbingen allerede i barnehagen, men de opplevde at ingen tok tak i dette, verken i barnehagen eller på et senere tidspunkt i skolen. Under denne forskingen oppga elevene helt klare oppfatninger av at mobbingen startet i barnehagen. De kunne huske hvem det var som mobbet, knyttet til både ansatte og barn, og de husket helt konkret når og hvor mobbingen skjedde, skriver Ingrid Lund i sin rapport.

Anna Luise Kirkengen har skrevet tallrike artikler og flere bøker om sammenhengene mellom krenkelser og sykdom. Hennes seneste norske bok har tittelen "Hvordan krenkede barn blir syke voksne". Hennes kunnskapsfelt handler om hvordan krenkelseserfaring i barndommen henger sammen med senere sykkelighet. Dermed viser både forskning og undersøkelser at konsekvensene av mobbing er såpass store, har negativ innvirkning på fysisk og psykisk helse, og er et folkehelseproblem.

Flere signaler/tegn som kan indikere at ditt barn mobber eller blir mobbet:

Endret atferd som kan være tegn på at et barn ikke har det bra:

- barnet vil ikke gå i barnehagen (endring i atferdsmønster)
- barnet begynner å tisse på seg etter å ha vært tørr
- endrer spise- og sovevaner
- blir engstelig og redd (endring i atferdsmønster)
- blir oppfarende og fort sint (endring i atferdsmønster)
- får dårlig selvbilde/-tillit
- nekter å fortelle hva som er galt (endring i atferdsmønster)
- plager yngre barn eller søsken (endring i atferdsmønster)
- blir klengete og søker mer voksenkontakt enn før (endring i atferdsmønster)
- blir veldig stille og «usynlig» (endring i atferdsmønster)

Årsakene til endret atferd bør undersøkes

Forebyggende arbeid mot mobbing:

Det er barnehagen i samarbeid med hjemmet som har i oppgave å forebygge mobbing!

Med bakgrunn i rammeplanen ser vi at det er barnehagens oppgave å starte det forebyggende arbeidet mot mobbing tidlig. Personalet skal ivareta barna, sikre at de blir en del av et **inkluderende og trygt fellesskap**, og arbeide for at dagens barnehagebarn hverken skal oppleve å bli krenket eller kommer til å krenke andre i fremtiden. Funn fra den nevnte undersøkelsen *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen* viser hvor avgjørende de voksne i barnehagen er. Bratterud mfl. sier blant annet: «Barns trivsel vil i svært stor grad avhenge av de voksne og deres kompetanse, lyst og mulighet til å se og være i samspill og dialog med barna» Veilederen *Barns trivsel – voksnes ansvar* handler blant annet om hvordan personalet kan **bygge relasjoner** til barna, **støtte barna når de bygger relasjoner** til hverandre, bidra til å utvikle barnas **sosiale kompetanse** og være **deltakende og tilstedeværende** når barna er sammen, blant annet når de leker.

Det er et mål for oss at barnehagebarna i vår barnehage får oppleve et psykososialt miljø som legger til rette for gode og trygge relasjoner i barnehagen, støtter den sosiale utviklingen deres, og derigjennom forebygger mobbing.

<http://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/hva-vet-vi-om-mobbing-i-barnehagen/>

<http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/aktuelt-om-mobbing/mobbing-i-barnehagen-hva-kan-foreldre-og-ansatte-gjore-article92025-14965.html>

<http://barnehage.no/politikk/2016/10/her-er-den-nye-rammeplane/>

Å jobbe forebyggende mot mobbing og sette i gang tiltak når mobbing observeres, handler om å jobbe med **barns lekekompetanse** og utvikling av vennskap. For barnehagebarn er trivsel i barnehagen i høy grad relatert til å ha **noen å leke med**. Alle barn må inkluderes i fellesskapet, de må omtales positivt, og de ansatte i samspill med foreldre må sikre denne prosessen.

Barnehagen forebygger aktivt mobbing ved å jobbe bevisst med **danning, relasjonskompetanse og lekekompetanse**. Voksne skal støtte barna i utvikling av disse kompetansene og være barnets medspiller. Dette kan bety at den voksne skal delta aktivt i barnets lek, og gjennom leken hjelpe barnet med relasjonsbygging, og vise barnet gode handlingsmønstre og kommunikasjonsformer. Det er de voksnes ansvar å vurdere når og i hvilken grad det er hensiktsmessig å være direkte involvert i leken (rolle) eller når det skal være en tilstedeværende støttespiller, som **starter, verner og eller beriker leken** sammen med barna. (Terje Melaas)

Tiltak for å forebygge mot mobbing:

- Styrke selvfølelsen til den som mobber/ blir mobbet
- Umiddelbart aktivt og bevisst bygge relasjoner til barna, både barnet/barna som blir mobbet og den/de som mobber
- Mobbeatferd skyldes ofte manglende lek og sosial kompetanse, og det må læres. Det er et langsiktig arbeid. Samtidig må voksne også ha en tydelig holdning som viser at mobbeatferd ikke aksepteres
- Tett voksenoppfølging, veiledning og støtte til barnet som trenger øvelse og trening i lek og sosiale aktiviteter sammen med andre.
Det er viktig at barnet utvikler gode leke og relasjonsstrategier
- Systematisk observasjon av barn i barnegruppen
- Tett samarbeid med foresatte og evt. andre eksterne samarbeidsparter
- Barna opplever seg som betydningsfull for fellesskapet
- Barnet har venner
- Barnet veiledes i konflikthåndtering

Barnehagen og foreldre må samarbeide for å tilrettelegge for dette til barnets beste!

Mobbing og mobbeatferd forekommer **i grupper**, forebygging og tiltak må derfor rettes mot både individ og gruppe samtidig og parallelt. Mobbing er et relasjonsproblem, og krever derfor relasjonelle tiltak.

I neste avsnitt om tiltak, viser vi hvordan Sommerly barnehage strukturer og jobber systematisk med å tilrettelegge for lek og læring av sosial kompetanse i barnehagen. Ansatte er **rollemodeller**, og vi skal være bevisst våre egne holdninger og handlinger; i samspill og samarbeid med; barn, ansatte og foresatte. I alle våre menneskemøter overfører vi kunnskap og læring av aksepterte sosiale samspillsmønstre.

Vi skal nå vise til det pedagogiske innholdet i våre planer for å jobbe systematisk og langsiktig for å forebygge mot mobbing i barnehagen.

Pedagogisk systematisk arbeid som forebygging mot mobbing:

Gjennom 4 delmål skal personalet i Sommerly arbeidet aktivt for å forbygge mobbing og krenkelser av barn i barnehagen

Delmål 1)

Utvikling av barns sosiale kompetanse

Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre i ulike situasjoner (ref. rammeplan for barnehage pkt. 2.4). Barns utvikling av sosial kompetanse er en viktig del av læringen i barnehagen. Det er med på å gjøre barna i stand til å skape varige relasjoner og vennskap, vise medfølelse og empati, bli trygge på seg selv og bli en del av et demokratisk samfunn. De voksne er viktige rollemodeller, som skal veilede barna i samhandling og ulike erfaringer til å bli trygge, sosiale individer med respekt for seg selv og menneskene rundt seg. Barnehagen skal iht rammeplanen jobbe systematisk med fokus på **følgende områder**:

Disse 3 presenterte kompetanse områdene er det viktig å gi barnet erfaring, øvelse og veiledning av en voksen sammen med barnet, da de sammenfatter de 5 kjerneområdene innen sosial kompetanse. De 5 kjerneområdene (samarbeid, selvhevdelse, empati, selvkontroll og ansvarlighet) henger sammen, og er alle grunnleggende kompetanser som barnet trenger for god sosial fungering i lek og samspill sammen med andre barn og voksne.

Når barnet mestrer å balansere de 5 kjerneområdene kan man si at barnet er sosial kompetent. Trygge og varme/omsorgsfulle voksne er viktig og avgjørende for kognitiv og adekvat sosioemosjonell utvikling hos barn.

Hvordan skal personalet i Sommerly vurdere og dokumentere at enkeltbarn og barnegruppen viser progresjon innenfor de 5 kjerneområdene:

1. Personalet skal planlegge, vurdere, reflektere over egen praksis og tilknytning til barnet (a) og dokumenter didaktiske planer etter kjennetegn på god voksenpraksis:
 - relasjon barn – barn
 - relasjon voksne – barn
 - relasjon voksen – voksen

2. Personalet skal planlegge, vurdere, reflektere over egen praksis og tilknytning til barnet (a) og dokumenter didaktiske planer etter progresjonstrappen for Rammeplanens 7 fagområder

3. Personalet skal planlegge, vurdere, reflektere over egen praksis og tilknytning til barnet (a), samt og dokumenter didaktiske planer etter progresjonstrappen for omsorg

Barnehagen følger opp barnets progresjon, læring og modning av sosial kompetanse. Gjennom foreldresamarbeid gir personalet og foreldretilbakemeldinger, og tilpasser læring til barnet.

Det sosialt kompetente barnet har tre suksessfaktorer:

1. lite aggresjon
2. balanserer egosentrisk atferd
3. tilpasser seg de andre, fremmer sine behov, men hører også på andre

De 3 faktorene er med på å sikre at barnet knytter vennskap og gode relasjoner med andre barn og voksne i sine omgivelser. Gjennom gode opplevelser, vennskap og fellesskap utvikler barnet et positivt selvbilde.

Delmål 2:

Barnehagen skal tilrettelegger for læring av relasjon kompetanse: (1. kompetanseområde i modell)

Gjennom vennskap og lek:

Voksne må legge til rette for vennskap og lek gjennom varierte samspill og læringsaktiviteter og det fysiske lekemiljøet; både ute og inne. Leken er en arena for lek, læring og vennskap. Leken har mange uttrykksformer og kan føre til forståelse og vennskap på tvers av alder og språklig og kulturell ulikhet. I et lekefellesskap legges grunnlag for barns læring av sosial kompetanse og vennskap med hverandre. Å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningskaping i barnehagen. I samhandling med hverandre legges grunnlaget for læring og sosial kompetanse. På den andre siden kan makt og utestenging i leken hindre vennskap og gode relasjoner.

Hvordan tilrettelegger barnehagen for lek:

- Leken prioriteres høyt i hverdagen, og arbeidet med lek er bevisst og pedagogisk
Det skal komme frem i barnehagens pedagogiske planer og innhold at leken og lekemiljøet er prioritert.
- Ansatte har kompetanse om lek, barns lekestrategier og lekemiljø for en felles forståelse, tilrettelegging av det fysiske lekemiljøet og tilnærming til barns vennskap og lek
- Ansatte har kompetanse som gjør de i stand til å se og forstår relasjonsarbeid som sosiale systemer i konstant utvikling
- Ansatte støtter barns vennsapsrelasjoner i barnegruppen og på tvers av aldersgrupper og avdelingssoner
- Personalet praktiserer anerkjennende kommunikasjon i arbeid med barn og i samarbeidet seg imellom

Delmål 2 & 3:

Barnehagen tilrettelegger for emosjonell kompetanse & selvregulering (2 og 3. kompetanse området i modellen)

Begrepet selvregulering er ikke nevnt i Rammeplanen, men forskerne har oppdaget hvor viktig denne ferdigheten er for oss mennesker.

Selvregulering innebærer evnen til planlagt, viljestyrt og tilpasset atferd. For å tilpasse vår atferd til sosiale situasjoner og for at vi skal nå våre mål må vi bruke selvregulering.

En enkel forklaring på selvregulering er å tenke før man handler. Evne til emosjonsregulering (regulering av følelser) er en av flere selvreguleringsprosesser som vil være under utvikling i barnehagealder. Evnen utvikles gradvis i takt med andre psykososiale og kognitive ferdigheter. Evnen til å gjenkjenne, forstå, og regulere egne følelser er viktig for barnets sosiale utvikling.

Hvordan tilrettelegger barnehagen for emosjonsregulering:

Barnet trenger voksne som støtter, anerkjenner, ser, bekrefter og **setter ord på følelser**, slik at barnet får hjelp til å organisere følelser og følelsesuttrykk. Et barn som er trygg i omgivelsene sine, vil ha gode forutsetninger for å utvikle en trygg emosjonell grunnmur. Responsen voksne gir barnets ulike emosjoner er av avgjørende betydning. Den voksne må vise toleranse, respekt og forståelse for barnets væremåte. Et barn skal aldri oppleve at det er feil å føle sinne, tristhet eller frykt. Voksne skal møte barnet med: «Jeg ser at du er sint eller jeg kan godt forstå at dette er vanskelig!» Slik hjelper vi barnet til å sette ord på følelsen og organisere følelsene sine. Da vil barnet ved et senere tidspunkt kunne kjenne igjen følelsene og sette ord på dem selv.

Barn er født med evne til **EMPATI**.

Denne evnen (kognitive delen av hjernen) utvikles og modnes i empatiske omgivelser (ferdig modnet når barnet er i tenårene)

Viktig at barnet får mange muligheter/utsatt for mange treningssituasjoner for å trene og øve på dette kognitive verktøyet (delen av hjernen)

For å fremme emosjonell kompetanse bruker barnehagen:

- Følelseskort sammen med samtale
- «Steg for Steg»
- Snakkepakken
- COS, Trygghets sirkelen
- Språk kisten
- ASK; tegn til tale, kommunikasjonsort og dagtavle; for hele barnegruppen og enkeltbarn

Barn må kunne tåle mindre emosjonelle stressbelastninger uten å bryte sammen i gråt eller raseri for at det skal klare å regulere sin atferd i sosiale situasjoner. Videre vil et barn som er lite emosjonelt regulert, og som er overveldet av stress, ha vansker med kognitiv utvikling.

Et barn som er trygg på at omgivelsene er forutsigbare og ivaretagende, vil ha gode forutsetninger til å kunne utvikle en trygg emosjonell grunnmur - så igjen vil gi barnet gode forutsetninger for læring.

Delmål 4:

Barnehagen tilrettelegger for språk utvikling:

Sammenheng mellom relasjoner & språk

Språkmestring henger nøye sammen med sosial mestring.

Språket hjelper barnet til å organisere og *strukturere sine følelser og tanker, alene eller gjennom samtaler med andre.*

Språket er en viktig forutsetning for å *delta i lek og andre sosiale sammenhenger*

Den voksne er rollemodell, deres samspill med andre barn og voksne er direkte overført læring til barna i barnehagen.

Kort sagt er kvaliteten og grad av varme i de ansattes arbeidsmiljø avgjørende for kvaliteten på barnas læringsmiljø.

Altså kvaliteten på arbeidsmiljøet må være høy, for å kunne vise til et godt læringsklima for barna.

I barnehagen skal alle barn oppleve å bli sett, hørt og forstått, samtidig som de skal oppleve en trygghet i at den voksne er voksne og dermed har lederansvaret.

Barnehagen tilrettelegger for språklæring & utvikling:

- Ansatte har kunnskap om verdien av gode samtaler om hverdag, kropp og følelser sammen med barnet
- Ansatte har kunnskap om DCM metoden
- Ansatte bruker høytlesning for barn daglig
- Ansatte bruker tegn til tale og rolltalk (bilder for ord) sammen med barn

- Ansatte bruker dagtavle sammen med barn
- Ansatte bruker tid i samtale i konflikthåndtering sammen med barn
- Ansatte er gode rollemodeller

Delmål 5)

Forebyggende arbeid med hjemmet (foreldresamarbeid)

Foresatte er de viktigste omsorgspersonene i et barns liv.

Relasjonen mellom barnehage og hjem må være preget av **åpenhet og likeverd**. Personalet har ansvar for å samarbeide med alle foresatte på en slik måte at de opplever seg sett, hørt og inkludert. Det er viktig for foresatte at personalet viser interesse for barnet deres og opptrer som tilstedeværende og trygge» (Barns trivsel - voksnes ansvar; Udir).

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) utarbeidet i 2012 på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet Ressurshfte for foreldre og personale for samarbeid hjembarnehage. I heftet slås det fast at bærebjelken i samarbeidet er dialog. En god dialog preges av tillit og anerkjennende kommunikasjon. Det legges vekt på at foresatte og barnehagepersonalet trenger hverandre for å ivareta barns behov og trivsel. Dette stiller krav til at foresatte får mulighet til reel medvirkning.

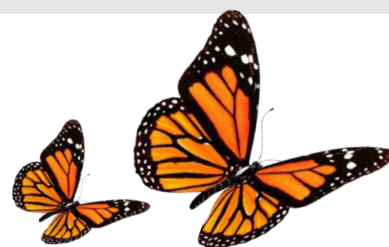
Foresatte kan drive forebyggende arbeid mot mobbing ved å:

- Være engasjerte i egne og andres barn
- Hilse og prate med barn og foresatte du møter i barnehagen
- Støtte opp under barns vennskap ved å vise at du liker barnets venner, prater med dem og inviterer dem med på aktiviteter
- Trene barnet i å snakke om følelser og om hvordan det oppleves å bli holdt utenfor og forskjellsbehandlet
- Oppmuntre barna til å dele
- Vær gode rollemodeller, som snakker fordelaktig og positivt om andre barn og deres foreldre i barnas påhør
- Gripe inn når barnet viser uønsket atferd rettet mot andre barn, og på den måten vise at dette ikke er akseptert atferd
- Være gode modeller i konfliktløsning og hjelpe barna til å finne gode måter å løse konflikter på; ikke **«rydd ikke vekk konflikter»**
- Være bevisst på hva som legges ut i sosiale medier. Dette er ikke stedet å ta opp vanskelige ting
- Foresatte og barnehagen samarbeider om felles regler for invitasjon til bursdagsselskaper, slik at ingen barn holdes utenfor
- Være bevisste på å omtale barnehagen positivt og ta opp eventuelle negative episoder direkte med personalet
- Ta signaler på alvor hvis barnet endrer adferd og ta kontakt med barnehagen
- Møt opp på foreldremøter og foreldresamtaler og spør aktivt om barnets lek, lek kompetanse, vennskap, trivsel og humor
- Lytte til barnet og prate med barnet om hverdagen deres
- Invitere barn med hjem
- La barnet være delaktig på sosiale arenaer for å ivareta vennskap og videreutvikle sosial kompetanse

Hvordan kan foreldre «fange opp» mobbeatferd:

Mulige kjennetegn på at noe er galt:

- Vil ikke gå i barnehagen
- Unngår venner og andre barn
- Blir fort sint
- Mister selvtillit

- Har mye vondt i magen eller hodet
- Sliter med å sove
- Har sår, skrammer og blåmerker

Hva gjør du hvis ditt barn, eller andre barn, blir mobbet?

Dersom foreldre mistenker eller kjenner til mistriksel eller mobbing i barnehagen skal foreldre ta kontakt og informere pedagogisk leder eller styrer i barnehagen omgående. Barnehagen og barnets hjem har et felles ansvar for å forebygge mobbing. Det må være en lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret adferd eller mistriksel hos barnet. Mange barn synes det er flaut og vanskelig å fortelle om mobbing. Ta barnet på alvor og ikke bagatelliser hans eller hennes opplevelser. Ikke bli sint – hold hodet kaldt. (udir 06.04.2016)

Still gode spørsmål og fortell hva du kommer til å gjøre

- Ikke press barnet. La det fortelle i sitt eget tempo.
- Få barnet til å fortelle, og finn ut hva barnet vet.
- Still spørsmål som gjør at barnet får mulighet til å fortelle mer, ikke bare ja- og nei-spørsmål.
- Spør om hva du kan gjøre for barnet.
- Fortell hva du har tenkt å gjøre med mobbingen. Vær tydelig på at det er de voksnes ansvar å ordne opp.
- Vær forberedt
- Vær forberedt på at barnet kan fortelle deg noe.
- Ta alle [signaler om mobbing](#) på alvor. (udir 06.04.2016)

Aktivitetsplikt

Aktivitetsplikt innebærer at ansatte har:

○ **Plikt til å følge med**

Plikt til å følge med betyr:

- Personalet kan ikke bevisst overse eller unngå å følge med på relasjoner mellom barn
- En barnehage kan ikke unngå ansvar ved å vise til at personalet ikke visste hva som foregikk, eller at de ikke hadde noe mistanke om at noe var galt
- I praksis vil plikten til å følge med inkludere SYSTEMATISK TILTAK, som rutiner for tilstedeværelse i barnegruppen og systematisk observasjon blant barna
- Personalet må være oppmerksom på barns atferd og reaksjoner, endringer i atferd og reaksjoner. Personalet må følge med på signaler og tilbakemeldinger som kommer fra foreldrene

Videre betyr aktivitetsplikten:

- Plikt til å varsle barnehagens styrer
- Plikt til å varsle barnehagens eier
- Plikt til å undersøke (UNDERSØKELSESPLIKT, nytt punkt i barnehageloven)
- Plikt til å sette inn tiltak
- Plikt til å utarbeide en skriftlig plan

Ansatte har plikt til å gripe inn ved krenkelsersom mobbing, utstenging, trakassering, diskriminering eller vold (der personalet er vitne til dette av barn eller voksne) Ansatte skal/plikter å gripe inn umiddelbart for å stanse negativ oppførsel eller utfrysning av barn. Det er barnets subjektive opplevelse som er gjeldende, og dersom barnet ikke opplever miljøet som trygt og godt (eks kan være å tilrettelegge for at barnet hever sin sosiale kompetanse, slik at det lettere kan trives som en deltaker i samspill med andre) har barnehagen har plikt til å undersøke sak, og sette inn tiltak.

Sommerly barnehage har skriftlig internkontroll som dokumenterer at:

- o det settes inn tiltak samme dag som mobbingen avdekkes
- o utarbeidet plan for tilstedeværelse for inne og utelekmiljø, utarbeidet av personalet i Sommerly 2019
- o det gjennomføres samtaler med de involverte barna og foresatte
- o det lages en tiltaksplan for videre oppfølging i samarbeid med foresatte
- o tiltaksplan skal dokumenteres
- o at hele barnehagepersonalet observerer de involverte barna, og håndterer uønsket atferd og fremmer positive relasjoner
- o at håndteringen av mobbingen blir evaluert for å forbedre barnehagens praksis når det gjelder forebygging, avdekking og håndtering av mobbing

Foreldre kan forvente fra Sommerly barnehage:

- o Mobbeatferd, tilknytning, sosial kompetanse og foreldresamarbeid er tema på foreldremøter
- o Barnehagen bruker TRAS og Alle med for å kartlegge barnets kompetanse.
- o Barnehagen bruker progresjonstrappen for Rammepanens 7 fagområder, omsorg og kjennetegn på god voksenpraksis for å tilrettelegge for barnets utvikling og progresjon og reflektere over etisk praksis.
- o Alle våre 4 avdelinger skal hver for seg gjennomføre kontaktbarometer mellom barn og voksen, for å kartlegge omsorgsklima på avdeling. Resultater av denne skal være utgangspunkt for å sette tiltak.
- o Foreldrene blir møtt og tatt på alvor dersom foreldrene melder fra om bekymring.
- o Barnehagen tar kontakt samme dag dersom personalet opplever at ditt barn har blitt utsatt for, eller har forårsaket en uønsket hendelse.
- o Barnehagen tar kontakt dersom atferden til barnet vekker bekymring.
- o Foreldrene skal oppleve å bli sett, hørt og inkludert i barnehages arbeid.
- o Barnehagen setter i gang prosedyren om mobbing/utestenging skjer, og at det blir skrevet referat fra møtene
- o Foreldre i Sommerly har innsyn og tilgang til barnehagens aktivitetsplan for oppfølging av mobbing i barnehagen gjennom ebarnehage.

Hva gjør jeg hvis barnet mitt mobber andre?

Her er noen råd:

- o Snakk rolig med barnet ditt og lytt til hva det har å si. Kjefting fungerer dårlig.
- o Still oppfølgende spørsmål som "Hva synes du vi bør gjøres med dette?" vær tydelig på at du som foreldre kommer til å varsle om dette
- o Vær tydelig på at mobbing og krenkelse ikke er akseptert, og forsøk å forklare hvordan den som blir mobbet, kan ha det.
- o Forsøk å finn ut hvorfor barnet ditt mobber andre. Det kan være ulike grunner til det. Kanskje hun eller han ikke har det så bra selv heller.
- o Varsle barnehagen, be om møte
- o Samarbeid med barnehagen om tiltak (se fremme i planen under, for forbyggende tiltak for mobbeatferd)

<https://www.fubhg.no/mobbing-i-barnehagen.5872254-179541.html>

Når voksne krenker barn

Voksne kan også bidra til å mobbe og eller krenke barn gjennom væremåte, ord og handlinger.

Barn kan oppleve forskjellsbehandling i måten den voksne møter dem på, snakker med dem og inkluderer dem i aktiviteter. Barn skjønner raskt når noen foretrekkes framfor andre. Bruk av ironi eller latterliggjøring skader barns

selvbilde og kan gjøre barnehagedagen utrygg og utrivelig for den enkelte. Dette kan også være svært ødeleggende for miljøet i gruppa som helhet. Måten vi velger å snakke med og til barn på, har derfor stor betydning for hvordan de oppfatter seg selv i samspill med sine omgivelser. Dette er erfaringer som de tar med seg og bruker i den videre formingen av sitt eget bilde av seg selv. «Barn ser, hører og legger merke til mer enn voksne av og til regner med. Personalet må derfor være spesielt bevisst på hva de sier, og hvordan de snakker til hverandre og sammen når barn er i nærheten. Gode rollemodeller snakker ikke nedsettende til eller om andre, verken barn, foreldre eller kollegaer. De praktiserer empatisk væremåte.» (Utdanningsdirektoratet, 2012)

Det skjer at voksne ubevisst mobber og eller krenker barn. Å ta opp en problemstilling som voksen-barn mobbing/krenking kan være vanskelig, men ser man en voksen som utviser krenkende adferd mot et barn må det stoppes med en gang. Ansatte har aktivitetsplikt når mobbing og eller krenkelse observeres. Ansatte må sikre at alle omtales positivt. Språket som brukes om barn voksne imellom, eller overfor andre barn, er med på å definere andres oppfattelse av barnet. Uansett barnets bakgrunn, familieforhold og sosioøkonomiske status må alle unngå definisjoner hvor barnets intensjoner og handlinger defineres ut fra slike forhold. Setninger som

Ansatte kan ikke definere et barn som «mobber» og et annet som «offer». Slike definisjoner er ikke til hjelp for noen. Det er den voksnes ansvar å forstå barnets adferd ut fra barnets ståsted. Bruk av definisjoner på barn kan fastlåse barn i en rolle. Slike definisjoner kan i noen tilfelle være voksen mobbing av barn.

Når barnehagen lykkes med å skape et miljø av autoritative voksne, forbygges mobbing. Det gir barn trygghet og forutsigbarhet. Den autoritative voksne er det motsatte av voksne som mobber barn. **Det betyr for barnet:**

- Barnet opplever likeverdig respekt fra alle voksne
- Barnet er alltid inkludert i fellesskapet
- Barnet opplever seg forstått
- Barnet får hjelp til utvikling av kompetansene sine

I Sommerly skal alle barn, voksne og familier omtales positivt. Ansatte skal ha fokus på støtte og veiledning, ikke konsekvens. Foresatte og barnehagen har dialog om felles tilnærming til barnet og vennskap og lek forstås i et systemisk tanke sett.

Konklusjon

Barn med god sosial kompetanse blir gjerne møtt på en anerkjennende og likeverdig måte av omgivelsene sine. Sosialt kompetente barna evner også å ha omsorg for andre, empati og innlevelse, samt evner i stor grad selvregulering. Det bidrar til at barnet utvikler en positiv selvfølelse. Et barn med positiv selvfølelse utvikler en (indre) grunnleggende tillitt til seg selv og sine omgivelser. Barn som har en god selvfølelse og en god selvtillit utvikler ofte et sunt selvbilde. Et sunt selvbilde betyr at de er trygge på seg selv i relasjonen og omgivelser med andre mennesker. Disse barna mobber gjerne ikke andre barn. De har ikke et behov for å krenke eller bruke makt overfor andre for å hevde seg selv. Barn som er sårbare og har vansker i sitt sosiale samspill med voksne og barn, er ofte barn som er usikre barn. Dette er gjerne barn med dårlig selvbilde, har lav sosial kompetanse, dårlig språk, og evne til å regulere følelsene sine i sitt samspill. Barna begynner ofte å mobbe/ utøve systematisk utestengelse av andre barn. Denne atferden gjør at barnet ofte får negative eller korrigerende tilbakemeldinger fra sine omgivelser, som igjen har en forsterkende effekt på deres allerede lave selvbilde. Hvis barna som går i barnehagen ikke får hjelp til å «snu» den negative spiralen i tiden, vil sannsynligheten for at de utvikler lærevansker være relativt store. Arbeidet med å etablere et godt psykososialt læringsmiljø i barnehagen; som fremmer inkludering, positive og nære relasjoner mellom barn – barn og voksen – barn, lek og kommunikasjon er særlig viktig. Læringsområdene vektet når vi skal sette opp fokusområder i våre planer, og når vi skal velge tema for refleksjon på møter. Personalet skal være bevisst sitt samfunnsmandat: om å redusere sannsynlighet for ekskludering og utestengelse. Personalet skal få mulighet til å reflektere individuelt og sammen med

andre over sin yrkesetiske praksis. Det kreves av barnehagen å avsette tid til alt dette på personalmøter, samt etablere en kompetanseplan som gir ansatte kompetanseheving innenfor tematikken. Det kreves også bred involvering av de foresatte, slik at barnets to nærmeste utvikling og læringsarenaer fungerer som to gode samarbeidspartnere

Sammen kan vi sette i gang forbyggende tiltak for å redusere sannsynlighet for mobbing og ekskludering blant barn og unge i nærmiljøet

Litteratur liste:

- <https://utdanningsforskning.no/artikler/nar-barn-stenges-ute-i-barnehagen/>
- Mobbeatferd i barnehagen
temaforståelse - forebygging – tiltak av [Ella Cosmovici Idsøe, Pål Roland](#)
- "Snart førsteklassing" av Ingunn Størksen om heftet
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>
- Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen: Ingrid Lund, Marianne Godtfredsen, Anne Helgeland, Dag Øystein Nome, Bobo Velibor Kavac og David Lansing Cameron

Forslag til litteratur sammen med barn:

